

N:o 7.

Ank. till Riksd. kansli den 28 februari 1905, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af gjorda framställningar om inrättande af riksbankens afdelningskontor i Sundsvall och Eskilstuna.

Fullmäktige i riksbanken hafva uti en den 26 nästlidne januari dagtecknad skrifvelse hos utskottet gjort framställning om upprättande under innevarande år i Sundsvall för provinsen Medelpad af ett afdelningskontor för riksbanken.

Därjämte har uti en inom Andra Kammaren väckt och till utskottets behandling hänvisad motion herr C. G. Österberg, med hvilken herr W. Johansson i Öija instämt, på anförda skäl, beträffande hvilka utskottet tillåter sig att hänvisa till motionens innehåll, föreslagit inrättande snarast möjligt af ett riksbankens afdelningskontor i Eskilstuna.

Innan utskottet går att närmare redogöra för dessa framställningar har utskottet velat erinra om hvad som förekommit hos bankoutskottet vid föregående års riksdag beträffande en då inom Andra Kammaren väckt motion om inrättande af ett riksbankens afdelningskontor i Borås. I afgifvet yttrande anförde fullmäktige med afseende därå följande:

»Det stadgande, som återfinnes i 9 § af lagen för Sveriges riksbank af den 12 maj 1897, lydde i Kungl. Maj:ts proposition till 1897 års Riksdag, i öfverensstämmelse med hvad kommittén af 1889 hade föreslagit, sålunda:

Bih. till Riksd. Prot. 1905. 6 Saml. 1 Afd. 7 Häft. (N:o 7).

»Riksbanken drifver sin rörelse vid hufvudkontor i Stockholm samt vid afdelningskontor inom riket; och skall ett sådant kontor finnas inom hvarje län utom Stockholm.»

Det särskilda utskottet vid 1897 års riksdag föreslog för sin del ingen ändring i affattningen af nämnda §, hvilken ock blef af Första Kammaren antagen, men vid behandlingen i Andra Kammaren af utskottsbetänkandet föreslogs, att ordet »minst» skulle inskjutas framför »ett sådant». Andra Kammaren godkände det föreslagna tillägget, och då utskottet afgaf förnyadt betänkande i anledning af de skiljaktiga besluten i kamrarne, hemställde utskottet, att Första Kammaren måtte biträda medkammarens beslut, och blef utskottets hemställan härom af Första Kammaren godkänd. I följd häraf lyder 9 § i sin senare del nu: »och skall minst ett sådant kontor finnas inom hvarje län utom Stockholms».

Den sålunda af Riksdagen beslutade ändringen i affattningen af stadgandet ger vid handen, att, såsom ock vid diskussionen i Andra Kammaren uttryckligen angafs, ett riksbankskontor bör kunna få komma till stånd inom ett län, äfven där ett sådant kontor förut finnes inrättadt. Såsom grund till medgifvaudet härutinnan anfördes, att det skulle kunna inträffa, att det funnes i länet någon plats, som i betydenhet vida öfverginge den, där afdelningskontor redan funnes. I själfva verket är detta fallet i mer än ett län och i vissa andra gifves det utom residensstäderna orter, hvilkas befolkningsförhållanden och affärlifv äro af beskaffenhet att kunna föranleda till anordnandet därstädes af ett riksbankskontor. Riksbankens verksamhet i och för sig fordrar visserligen icke för närvarande med nödvändighet, att nya afdelningskontor öppnas, sedan i hvarje län utom Stockholms dylika kontor blifvit inrättade, men däremot torde det för affärlifvet inom landet få anses fördelaktigt, om riksbankens verksamhet utsträckes till vissa mera betydande städer; och tillåta sig fullmäktige med afseende härpå erinra, att, utom den i motionen framhållna staden Borås, följande städer kunna, från söder till norr räknadt, nämnas såsom lämpliga platser för afdelningskontor af riksbanken, nämligen Helsingborg, Norrköping, Eskilstuna och Sundsvall.

Att emellertid de nya kontor, som anses kunna eller böra anordnas, endast efter hand må öppnas, torde knappast närmare behöfva motiveras, och bör enligt fullmäktiges åsikt under inga förhållanden ett nytt afdelningskontor under innevarande år ifrågakomma, i följd af de förändringar, som vidtagits i riksbankens inre förvaltning i sammanhang med indragningen af de enskilda bankernas sedlar.

Vid sådant förhållande anse fullmäktige det icke vara af behovvet påkalladt, att Riksdagen redan i år fattar beslut därom, att ett nytt afdelningskontor skall upprättas vare sig på den ena eller andra platsen.»

Fullmäktiges ordförande hade dock haft en afvikande mening och anført, att, då under de senaste åren ett större antal riksbankens afdelningskontor blifvit inrättade i sammanhang med indragningen af den enskilda sedelutgifningsrätten, han ansåge lämpligast, att någon tids erfarenhet af dessa åtgärder afvaktades, innan riksbanken ytterligare utvidgade sin verksamhet genom inrättande af nya afdelningskontor, samt att något behof af ökade lånetillfällen ej heller syntes förefinnas, då den enskilda bankverksamheten samtidigt i synnerligt hög grad utvidgats.

För egen del fann bankoutskottet, att riksbanken genom inrättande af afdelningskontor i vissa större städer, som voro centralpunkter för affärlif och industri, skulle befordra sin uppgift att underlätta och reglera den allmänna rörelsen inom landet samt därigenom gagna både affärlifvet och den enskilda bankrörelse, som kunde drifvas på en dylik ort. Dock syntes tidpunkten för det dåvarande icke vara inne för en sådan utsträckning af riksbankens verksamhet, då icke ens ett år förflutit från det afdelningskontor blifvit öppnade inom samtliga residensstäder samt det måste anses lämpligast, att någon tids erfarenhet af dessa kontors verksamhet afvaktades, innan riksbanken ytterligare utvidgade sin rörelse.

Därjemte uttalade utskottet sin uppfattning, att riksbankens fullmäktige ej torde underlåta att, när de funne tidpunkten lämplig för utvidgning uti ifrågavarande riktning af bankens verksamhet, hos Riksdagen därom göra framställning och samtidigt föreslå den ordning, i hvilken nya afdelningskontor af riksbanken borde inrättas.

I enlighet med hemställan af utskottet afslog Riksdagen på anförda skäl omförmälda motion.

I nu föreliggande framställning hafva fullmäktige erinrat, att bland de mera betydande städer, dit riksbankens verksamhet syntes böra till fördel för affärlifvet inom landet utsträckas, Sundsvall angifvits, samt framhållit, att denna stad särskildt syntes böra komma i åtanke, då fråga uppstode om inrättande af vissa nya kontor, som skulle kunna efter hand öppnas.

Kontoret i Härnösand, till hvars distrikt provinsen Medelpad hörde, hade utvecklat en verksamhet, som år efter år tilltagit i omfattning. Att härvid Sundsvall och Medelpad spelat en väsentlig roll, framginge af följande siffror,

Af växlar, som diskonterats i riksbanken under år 1904, hade i Sundsvall inkasserats 20,550 st. till ett belopp af 51,904,000 kronor, så att endast i Sundsvall riksbanken haft att inkassera i medeltal dagligen närmare 70 växlar till ett värde af cirka 173,000 kronor.

Vidare märktes, att af riksbankens växelportfölj den 13 januari 1905 växlar å tillsammans 6,498,000 kronor voro diskonterade af bankinrättningar inom Medelpad samt af enskilda personer inom samma distrikt, äfvensom att nämnda dag funnos vid afdelningskontoret i Härnösand utestående 22 st. hypotekslån å tillsammans 192,050 kronor till låntagare, som bodde inom Medelpad.

Med stöd af dessa siffror, hvilkas vittnesbörd syntes tillräckligt talande, och då en utbrytning af ett särskildt kontor ur det i Härnösand befintliga måste anses äfven med afseende på mångfalden af göromålen därstädes synnerligen lämplig, hvartill komme den för närvarande mindre bekväma postgången mellan Härnösand och Sundsvall, hade fullmäktige icke tvekat såsom sin åsikt uttala, att ett afdelningskontor för riksbanken borde upprättas snarast möjligt i Sundsvall med provinsen Medelpad till lånedistrikt. Rörelsen vid detta kontor syntes redan från början kunna beräknas blifva af den betydighet, att kontoret i likhet med kontoren i Gäfve och Härnösand borde hänföras till grupp I af riksbankens afdelningskontor. Att åtminstone till en början minskning i arbetet vid Härnösandskontoret skulle uppkomma genom öppnande af kontor i Sundsvall vore gifvet, men rörelsen vid det äldre kontoret syntes i allt fall blifva af den omfattning, att det fortfarande borde hänföras till samma grupp som hittills, dock att en nu öfver stat därstädes anställd bokhållare ej längre blefve där behöflig.

Därjämte hafva fullmäktige meddelat, att de, för det fall att Riksdagen innevarande år skulle besluta inrättande af ett afdelningskontor i Sundsvall, villkorligt därstädes förhyrt lämplig lokal för detta kontor.

Till ytterligare belysning af rörelsens omfattning vid kontoret i Härnösand och i hvad mån denna berördes af affärsförhållanden i Medelpad har utskottet ansett sig böra meddela hvad förste deputeraden inom fullmäktige, friherre K. Langenskiöld därom anført uti berättelse öfver den af honom enligt fullmäktiges uppdrag den 13 och 14 juli 1904 verkställda inspektion af kontoret. Dettas växelportfölj hade förstnämnda dag uppgått till 4,510 st. å kronor 13,632,020: 30. Beräknadt från ingången af år 1904, hade vid kontoret till och med den 13 juli diskonterats 14,146 st. växlar å sammanlagdt kr. 31,524,826: 88, däraf 11,290 st. å kr. 24,924,909: 60 voro lokala växlar och 2,856 st. å kr. 6,599,917: 28 remissväxlar eller betalbara inom annat kontors låne-

distrikt. Emot dessa senast nämnde växlar, hvilka sålunda af kontoret öfversändts till hufvudkontoret, hade afdelningskontoret under samma tid från hufvudkontoret mottagit inom sitt distrikt betalbara växlar till ett antal af 5,106 st. å kr. 13,153,896:74, eller således till såväl antal som belopp inemot dubbelt mer, än hvad från kontoret afsändts. Af det vid kontoret direkt diskonterade belopp kr. 31,524,826:88 hade under samma tid af enskilda bankinrättningar rediskonterats kr. 24,799,051:—. Förklaringen till denna betydande rediskonteringsverksamhet vid kontoret vore att söka i den omständigheten, att Sundsvall räknades till kontorets distrikt. Omkring $\frac{3}{5}$ af det rediskonterade beloppet hade nämligen insändts från banker i Sundsvall. Den betydelse, Sundsvall ägde med hänsyn till afdelningskontorets verksamhet, belystes äfven däraf, att af 1,289 st. växlar å kr. 4,325,857:37, som vid inspektionen voro afsända till riksbankens ombud å de särskilda bankplatserna inom distriktet för att där inkasseras, ej mindre än 1,040 st. å kr. 4,063,150:80 voro öfversända till bankens ombud i Sundsvall. Det framställde sig osökt den frågan, om icke vid en så betydande växelrörelse på Sundsvall det skulle ligga i allmänhetens och riksbankens intresse, att banken erhöle ett eget kontor därstädes.

Enligt den till utskottet öfverlämnade sifferredogörelse öfver rörelsen vid riksbankens kontor i Härnösand under år 1904 utgjorde behållna vinsten för året kronor 446,237:85. Endast hufvudkontoret hade för samma år större vinst, hvaremot öfriga större afdelningskontors vinster voro afsevärdt mindre, nämligen kontorets i Malmö kronor 354,609:01, kontorets i Örebro kronor 327,457:93, kontorets i Göteborg kronor 290,628:79 och kontorets i Gäfle kronor 189,000:—.

Uti det yttrande, som utskottet infortrat från fullmäktige öfver den af herr C. G. Österberg afgifna motionen, hafva fullmäktige, under hänvisning till sin framställning om inrättande af ett afdelningskontor i Sundsvall, anför, att beslut vid innevarande riksdag om öppnande af två nya afdelningskontor icke syntes vara önskvärdt med afseende å de omfattande anordningar inrättandet af nya afdelningskontor alltid medförde, och att de grunder, som kunde framställas till förmån för förläggandet af ett nytt kontor, när det kunde ifrågakomma, till Eskilstuna, syntes fullmäktige icke så tungt vägande, att andra betydande orter utan vidare borde lämnas ur räkningen.

Härjämte hafva fullmäktige tillagt, att, såsom utskottet vid förlidet års riksdag antydt, fullmäktige ej heller torde underlåta att i sinom tid framställa förslag å ytterligare utvidgning af riksbankens verksam-

het i orterna, men att för det närvarande fullmäktige ej ansåge skäl föreligga att föreslå öppnandet af annat kontor än det i Sundsvall.

Ehuru ett år knappt förflutit efter utskottets här ofvan omförmälda uttalande beträffande ytterligare utvidgning af riksbankens rörelse och under denna jämförelsevis korta tid någon afsevärdt större erfarenhet om de redan inrättade riksbankskontorens verksamhet ej torde kunna hafva vunnits, finner utskottet likväl nu framlagda skäl visa önskvärdheten af att ett afdelningskontor af riksbanken upprättas i Sundsvall med Medelpad såsom distrikt, hvilket kontor skulle kunna upptaga en väsentlig del af kontorets i Härnösand år från år ökade verksamhet. Därigenom skulle äfven vinnas, att riksbanken omedelbart kunde bereda det starkt utvecklade affärslifvet i Medelpad med Sundsvall såsom hufvudort den lättnad och bekvämare tillgång på rörelsemedel, riksbankens verksamhet har till ändamål att lämna. Och då därför fullmäktige, som med sin öfverblick öfver affärslifvet och dess behof inom hela landet bättre än någon annan böra vara i tillfälle att rätt bedöma, huru riksbanken lämpligast kan och bör genom inrättande af afdelningskontor på ena eller andra orten ordna sin verksamhet, nu utan meningsskiljaktighet enat sig om förevarande framställning, anser sig utskottet böra under förhandenvarande förhållanden förorda densamma.

På grund af den förmodade omfattningen af rörelsen vid nu ifrågasatta kontor har utskottet ej haft något att erinra mot fullmäktiges förslag, att detta kontor bör redan från början hänföras till grupp 1 af riksbankens i grupper indelade kontor.

De åtgärder, som finnas erforderliga för kontorets öppnande, torde fullmäktige erhålla i uppdrag att vidtaga.

Då utskottet sålunda förordat inrättande af ett afdelningskontor i Sundsvall, finner utskottet i likhet med fullmäktige det ej böra ifrågasättas att samtidigt upprätta ännu ett kontor af riksbanken och får därför under anslutning jämväl i öfrigt till hvad fullmäktige anfört af styrka bifall till omförmälda motion.

Äfven om Riksdagen, genom att nu bifalla förslaget om upprättande af ett nytt afdelningskontor af riksbanken, går öfver den hittills iakttagna begränsningen af riksbankskontorens antal till blott ett i hvarje län utom Stockholms, synes det utskottet, att den sålunda in-

slagna vägen bör fortsättas endast med synnerlig varsamhet. När härvid icke finnes någon på förhand gifven norm att följa, är det sannolikt, att anspråk på afdelningskontor af riksbanken skola framkomma från skilda orter, där affärsverksamheten nått en större utveckling. Det torde därför vara nödvändigt att med största noggrannhet pröfva dessa anspråk och tillse, att riksbankens verksamhet på detta sätt utvidgas endast i den mån sådant är påkalladt af verkligt behof samt kan anses vara till afsevärdt gagn för vederbörande ort och förenligt med ändamålet för riksbankens rörelse utan att samtidigt och för framtiden medföra alltför betungande ökning af riksbankens förvaltningsutgifter.

På grund af hvad sålunda anförts, hemställer utskottet,

1:o)

a) att Riksdagen må besluta, att under innevarande år skall i Sundsvall för provinsen Medelpad upprättas ett afdelningskontor för riksbanken;

b) att Riksdagen må medgifva, att detta kontor hänföres till gruppen I af riksbankens afdelningskontor och erhåller samma ordinarie stat, som är fastställd för hvarterdera af kontoren i Gäfle och Härnösand; samt

c) att Riksdagen må uppdraga åt fullmäktige i riksbanken att vidtaga erforderliga åtgärder för öppnande af kontoret i Sundsvall.

2:o)

att förevarande af herr C. G. Österberg väckta motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 28 februari 1905.

På bankoutskottets vägnar:

F. A. BOSTRÖM.
